

# UDVARHELYI HIRADÓ

UDVARHELYVÁRMEGYE FÜGGETLEN POLITIKAI LAPJA

Az »Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylet« hivatalos közlönye.

Működési ára: Egész évre 12 K. Negyedévre 3 K. Tanítókknak, Jegyzőkknak 10 K.

Egy szám ára 24 fillér.

Az »Udvarhelyvármegyei Jegyzői Egylet« hivatalos közlönye.

Szerkesztőség és kiadóhivatal Kossuth-utca 14 sz. — Megjelenik minden vasárnap

Nyitól soronként 80 fillér.

## „Pro Transsylvania.“

— Irta: Gróf Mikcs János. —

Az Alföld gazdag városaiba, a felvidéki tótok szegény völgyeibe, a Danántul magyar községeibe százával, ezírel érkeznek a vendégek. Szomorú vendégek, rongyos nyári ruhában a hideg őszi szélben, megtört testtel, fáradt lélekkel, és midőn maguk körül jólétet látnak, arra a szép, fehérre meszelt tonác-os házra gondolnak, mely elhagyatva áll — talán — még ott valahol a Maros mentén, és ha maguk körül szegénységet észlelnek, eszükbe jut a sok fehér marha, és egy évnek gazdag termése és minden — minden — ami ott maradt — és a koldustarisznyából előveszik az utolsó kenyert, és elfordulnak, mert szégyellik a könnyet, melyet szemükben el nem fojthatnak. Nem koldulnak ők, de kérnek! Kérnek munkát! Hiszen a munka az ő életük, és ha van munka, akkor van élet, és nem érnek rá elmerülni a keserűség óceánjában!

És amerre csak menekültek, találtak munkát és kenyeret, találtak megértést és szeretetet. És a munka után a szomorú vendégek az alföldi parasztnak és a felvidéki pásztoroknak és a városok urai népének elbeszéltek, milyen is az ő hazájuk. És csodálkozva hallgatta a magyar nép a bujdosók elbeszélését. Az ur azt mondotta: ismerem Angolországot, meglátogattam a németek városait és gyönyörködtem az Alpesek szépségében, de amiről ti beszéltek, az új nekem — majd elmegek és felfedezek egy meseországot... — Ez Erdély!

És a paraszt mondotta: áthajóztam a tengeren, kivándorlóhajón szorongtam, határrendőrrel veszekedtem, és robotoltam Amerikában! Ott hagytam vig kedélyemet, és hazahoztam fáradt testemet és sok-sok dollárokat, melyhez hozzátapadt gerinczem velője és ujjaim vére, de nem ismertem az országot, melyről ti beszéltek! De most már tudom, hogy Keleten, a Királyhágóu túl is van egy nép, mely vér a mi vérünkéből, és egy ország a mi földünkéből... — Ez Erdély!

És a síró erdélyi menekülttel együtt sirt Magyarországot, melyet gaz oláh taposott, Magyarországot, és a bosszút lihegő erdélyi menekülttel együtt bosszút lihegett egy millió magyar vitéz, a volhyniai mocsarak között, és az Isonzó gránátturta véráztatott partjain.

És egy kiáltás hangzott fel a becsületes tiroli vadász és a hatalmas német kobléből: gaz áruló tört be a szövetségesek falába, duvad turja a kultura mezejét, a pusztaságok hordái ostromolják Középeurópa keleti bástyáját: — ez Erdély!

És megindult újra, — de fordítva — a néparadat! Nem szomorú bujdosók, de lelkes katonák, nem ijedt asszonyok és siránkozó gyermekek, de bosszút lihegő tigrisek rohantak oda, hol az árulók szennyes hullá-

mai áttörték a Kárpátok gátját, és remény csillant fel szomorú szemekben és új lelkesedés tört ki a nemzetből, midőn az ágyuk dörgése hirdette a nagy győzelmet!

## Gróf Tisza István Erdély kiűritéséről.

A nemzeti munkapárt új év első napján tiszteltet a miniszterelnöknél. A miniszterelnök a hozzáintézett üdvözlő beszédre adott válaszába beleszólt Erdély kiűritésének történetét is. A hatalmas beszéd a minket olyan közvetlen érintő kérdést a következőkben magyarázta meg:

— Az orosz harctéren az elmúlt év derekán komoly vereség érte hadseregeinket és a vereség kibaszulásában olyan körülményes, vad energiával vitte rohamra hadseregeinek millióit az orosz hatalom, hogy hosszú heteken át nekünk és szövetségeseinknek minden erőfeszítésünkre szükségünk volt az áradat föltartóztatására. Ez a helyzet érlelte meg a román támadást. Abban a helyzetben, 1916. június július hónapjában a román veszedelem elhárítására ez a kettős feladat várt megoldásra: megállapodni olyan haditervben, a mely az összes erőket koncentrálna az újabb ellenség ellen, a mely biztosítja az összes szövetségesek egyetemes közreműködését és a győzelmesen előrenyomuló orosz haderő megállítását a galicziai és a volhyniai fronton. *Oda kellett tenni minden embert, ott volt szükség az utolsó csepp erőnkre is mindaddig, míg ott el nem hárítottuk a veszedelmet, mert hiába öröste volna bármind haderő Erdélyt, ha azalatt győzelmesen törté volna keresztül a mi falunkat az orosz főerő.* Csak a midőn ez a cél biztosítva volt, csak akkor lehetett arra gondolni, hogy Erdély számára vonjunk össze jelentékeny haderőt, amely föltartóztatassa a románokat.

De itt van a másik szempont; miért nem kezdük meg az evakuációt előbb? Hígyjétek meg — ugymond — olyan kérdés ez is, a melyt nem egy ólmatlan éjszakán gondoltam végig, de hígyjétek meg, hogy a megoldás és a válasz itt sem olyan egyszerű. Hiszen az evakuálás kezdése akkor, a mikor mindenki tudta, hogy teljesen védtelen a határ, *feladás lett volna az általános megfutásra.* Bekövetkeztek volna ugyanazok a zavaró körülmények, melyek — fájdalom — így is bekövetkeztek, de *bekövetkeztek volna egy hónappal előbb, a mikor még sokkal nagyobb lett volna a gazdasági veszteség és ez a megfutása Erdély magyar és német lakosságának egy még sehol sem mutatkozó ellenség elől; eltérőhittel cserbát ütött volna erkölcsi presztizsünkön, s egyenesen hívó szívat lett volna a románok számára.*

Várunk kellett abban a tudásban, hogy Romániára nézve a beavatkozásnak ő rá kedvező pillanata még el nem érkezett. Ilyen viszonyok között azt kellett hinnai, hogy a román kormány is várni fogja a rá nézve kedvező pillanatot. Ebben a föltevésben tévedünk, ennek a tévedésnek következménye volt az a különben is elháríthatatlan esemény, hogy Erdélynek keleti és déli határterülete az ellenség közébe került, de ennek a tévedésnek következménye az a helyzet,

a melyben ma román ellenségeinket láthatjuk.

Ha azt a vádat, hogy ilyen tulerővel vivott gílgázi harc közepette Magyarország határszéli vidékének — ezt a gyönyörűségei részét — az ellenség időleges pusztításától nem sikerült megvédeni, *azzal viszonzzuk, hogy kivertük az ellenséget, hogy tönkrevértük és lábaink elé térdrevertettük azt, a ki könnyelműen betört hozzánk és ha másfelől hozzátesszem azt, hogy államnak, társadalomnak és magunknak ottani sokat szenvedett houfításainak karöltött munkásságával föl fogjuk építeni az ottani romokat, be fogjuk hegeszteni a föltört sebeket, föl fogunk ott támasztani egyáltalán minden eddiginél szebb és jobb életet; akkor azt hiszem, hogy mindazért a mi ott történt, pedig hígyjétek el, hogy a mi abban fájdalom, az nem fájhat jobban senkinek, mint a hogyan a mi lelkünk fáj — fölemelt fővel vállalhatjuk a felelősséget.*

## A hadikárok felvétele.

A kormány két rendeletet bocsátott ki, melyek közül az egyik az erdélyi ellenséges betörés következtében beállott hadikárok felvételéről, a másik rendelet pedig a hadikárok felvételéről következő eljárásokról intézkedik. A rendelet szerint az erdélyi hadikárokat az e célból szervezett bizottságok felveszik és kimutatásba foglalják. A kárfelvétel természetesen Udvarhelymegyében is meg fog történni.

Az állami ügyekben és javakban esett hadikárok felvétele nem tartozik az ebben a rendeletben meghatározott eljárásra. A közszolgálati alkalmazottak magánvagyonában esett károkat azonban szintén felveszik.

A kárfelvétel célja az, hogy a gazdasági élet megzavart rendjének helyreállításánál és a reászoruló lakosság segélyezésénél tájékozásul szolgáló, megbízható és részletes adatok szereztessenek. Ez a kárfelvétel *sem a kincstárral, sem mással szemben nem ad jogot kártérítés követelésére és nem pótolja a magánjogi igények érvényesítéséhez szükséges bizonyítást.*

A rendelet ezután pontosan megállapítja, milyen károk tekinthetők hadikároknak, majd arról intézkedik, hogy a hadikárok kimutatását az érdekeltek bejelentése alapján a hadikárfeltevő bizottságok végzik. A hadikárok bejelentése és a felvételükre irányuló eljárás bélyegilleték- és költségmentes. A kárfelvételben hivatalosan közreműködő személyek a károultak magánviszonyait és egyéb adatokat közelesek titokban tartani és azokat más célra nem szabad felhasználni. Aki a kárfelvetési eljárás során tudva valótlan adatot terjeszt elő, azt kihágásért két hónapig terjedhető elzárással és 2000 korrigáig terjedhető pénbüntetéssel büntethetik meg.

A hadikárfelvetési eljárás a községi előjárásához benyújtott írásbeli bejelentés alapján indul meg. A kárt azonban szóval is be lehet jelentezni a jegyző vagy e célra kijelölt városi

tisztviselő előtt, aki a bejelentést díjtalanul köteles jegyzőkönyvbe foglalni. A rendelet további része a kárfelvétel technikai végrehajtásáról és a hadikárfelvétel bizottság további teendőiről intézkedik. A kár összegszerű megállapításánál azt az értéket kell alapul venni, amely a kérdéses dolognak a kárfelvétel idejében a legmagasabb ára vagy amely összeg hadiszolgáltatás címén való

igénybevétel esetében térítési ár lenne. Ha a szóban levő tárgy csak megrongálódott, a helyreállításához szükséges összeget kell a kár összegével felvenni. Az üzem-, kereseti foglalkozás stb. szüneteléséből eredő kárt, általában az elmaradt hasznót a kár megállapításánál figyelmen kívül kell hagyni.

## A rokkantak képzése.

A háboru számtalan kérdése közül egy se bír annyi fontossággal és egy se üli meg a lelkeket annyira, mint a rokkanttá vált katonák jövőjének biztosítása. A beteg katona iránt rokonszeves szeretettel viseltetünk, gyógyítjuk; lelki nehézségeit könnyíteni igyekszünk s ha megittünk rajta, szinte érezzük magunkban a jótéménynak megnyugtató hatását.

Talán senki sincs közöttünk, kiknek a világ-háboruban részt vett közeli rokona beteg vagy sebesült ne lett volna; mindajánknak kijutott tehát az irgalmas eszelekedetekből. A sok, tengerfájdalmat csak az emberiség nagy szíve tudta eisimítani.

Vannak azonban a háborunak olyan fájdalmi, olyan mély sebei, melyek időben-térben enyhülnek, de soha el nem múlnak. Mindig visszatérnek kopogtatni enyhítő balzsamért az őrző szivekhez. Ez a fájdalom mindig fog élni, míg rokkant katona lesz.

A társadalom a háboru futólagos sebeinek gyógyításával volt és van lekötve. Ez is az örök, mert a teljes életet betöltő szenvedés enyhítése már túl megy a társadalmi áldozatkészség határain, ennek orvoslása, enyhítése részben társadalmi, főként állami feladatot képez.

A társadalom mindig híven és készséggel teljesítette kötelességét a beteg katonákkal szemben, az állam is megindította a mozgalmat, hogy a háborunak félév századra kiható szenvedését, a mennyire csak lehetséges enyhítse s a teljesen rokkanttá vált katonák létfenntartását a társadalom válláról elhárítsa.

A königrézi és solferinói csaták szomorú emlékei nem fognak kisértetni többé. Pedig ezen csaták a mostani világ-háboru ütközeteihez képest csak csatapaták voltak és mégis a mai mozgalmakból következtetve a nagy háboru után nem klarinétos és harmonikás rokkantak fogják bejárni az utcákat, hanem kiképzett mesteremberek, tudós földművelők kezökben a szerszámok különbözőségeivel.

Vármegyénkben a rokkantak képzését nagy általánosságban csak annyiban ismeri a közönség, amennyiben a múlt év tavaszán nem éppen eredménytelenül egy rokkant iskola szervezését illetőleg mozgalom indított, de hogy tulajdonképpen mily alapú és mily szervezettségben kerüljön fel és művelje a rokkantképzést, arról kevesen bírnak tiszta fogalmakkal.

A rokkantképzés ügye a társadalmi mozgalmakban született s az állam kezében nőtt rendszeres iskolává. Központjában egy hatalmas szervezet dolgozik: az országos rokkantügyi hivatal, élén dr. prof. Klebersberg Kunó vallás- és közoktatásügyi államtitkarral. A rokkantügyi hivatal több utókezelő intézetet tart fenn, melyben a kórházakban gyógyultak a csapattestnek átadott s az illetékes ezred által felülvizsgálaton rokkantsági nyugdíjjal és sebesülési pótdíjjal ellátva elbocsátott felszeg katonákat izom, csukló, kar, láberősítő gyakorlatokra beveszi s itt különböző, az elgyöngült végtaghoz alkalmazott gépek segítségével addig gyakoroltatja, míg azok munkaképességre erősödnek. Ezen intézetekben tisztára gimnasztikai foglalkozások vannak s az ott kezelt katonák a földi jólét minden feltételével, illetve kollékeivel el vannak látva. Az utókezelő intézetekbe a rokkant katonák közül parancsszerűleg azok vezényeltetnek, kiknek a sebesülés folytán keresetképtelenségük már 60% ban csökkent. A mindenfajta ellátáson kívül a rokkantak a

rokkantügyi nyugdíj, sebesülési pótdíj és napi zsold élvezetében meghagyatnak. Utókezelő intézetük van a vakkatonáknak is, hol 1, esetleg 2 évi rendszeres iskolai képzésben részesíttetnek s megtanulják a papíron túlvál átvert botokból álló olvasmányok olvasását s a rendes írást is.

Az utókezelő intézetek nem tartoznak a szorosan vett rokkant iskolához, azonban vele összefüggésben állnak, annyiban, hogy e retortán keresztül jutnak el a rokkantak a 2 éves tanfolyamokkal dolgozó rokkant iskolákhoz, melyeknek szervezetéről és működéséről a jövő számban foglalkozunk. G.

## A király levele a magyar nemzetéhez.

A következő sorok közlésére kértük föl: A felséges királyi pár koronázása alkalmával, saját közöleg írt üdvözlő sorokkal köszönti a magyarságot. A hadseregélyző hivatal a magyarságra nézve kitűntető kézirat mását, levelezőlapokou küldi el mindazoknak, a kik legalább 1 koronát fizetnek az elesett hősök özvegyei és árvái javára.

A királyi szeretet e megnyilvánulására felhívom az áldozatkész közönség figyelmét s kérem a tömeges jegyzéseiket, hogy kimutassuk ragaszkodásunkat a felséges pár iránt és egyuttal gyakoroljuk jótékonyágunkat az elesettek özvegyei és árváival szemben.

Az e célra szánt összeget kérem közvetlenül a Hadseregélyző hivatalhoz Budapest, (V., Akadémia-u. 17.) küldeni.

Dr. Majthényi Miklós, polgármester.

## Ki fizeti a villanyt?

A város közönségének a mai lehetetlen drágaság közepette, mikor a megélhetés problémái kussan nehezedik mindajánkra, nem utolsó gondját képezi, hogy a beszállásolt katonák által elfogyasztott villanyt kifizeti meg?

Ebben a nem kicsinylendő kérdésben kívánt a város képviselőtestülete egyik közelebb tartott gyűlésében dönteni, aminthogy döntött is, kimondva azt, hogy a közgyűlés a kérdésben érdemileg határozni nem illetékes, mivel az magánjogi kérdés. Vagyis a határozat szerint a Ganz-cég, mint üzembérlő a katonaság által elfogyasztott villanyáram megtérítéséért az 1912: 68 t. cz. alapján forduljon a hadikárt megállapító bizottsághoz, mert a közönség azt megfizetni nem köteles. Ezen határozat szemre bármilyen tetszetős is, mert a fizetést egész egyszerűen elhárítja, lényegében azonban nem állja meg a helyét, s nincs kétségünk, hogy az felbbezés folytán a felsőbb fórumon változáson is fog keresztül menni.

Ugy áll ugyanis a dolog, hogy az áramot szolgáltatató üzem szerződést a háztulajdonossal vagy a bérlővel kötött s ennek birtokában van az áramfogyasztást mérő óra is. Ezzel fogva világos, hogy az üzem elszámolását csakis az óratulajdonossal ejtheti meg, nem tudván megállapítani, hogy mennyire fogyasztott a házigazda s mennyiben pedig a beszállásolt katonát, s a mennyiben pedig a prezentált számla kiegyenlítését nem nyer, az üzem az áramot egyszerűen kikapcsolja. Szóval a képviselőtestület határozata nem oldja meg a problémát, mert zavarokra szolgáltat okot és állandó surlódást idéz elő a villamos üzem és a házigazda közt.

Ugy gondoljuk pedig, hogy még sem olyan nehéz megtalálni a dolog helyes megoldását,

mint a művek látszik. Annyi bizonyos, hogy a házigazda más helyett fizetni nem köteles, s hogy pedig a villamos üzem kárban ne maradjon, mert természetesen nem is maradhat, helyes lenne a beszállásolt katona által fogyasztott áramot akként megállapítani, hogy a házigazda által fogyasztott áram három évi átlag alapján állapítsák meg, mert az ezen eredmény s a mostan fizetendő összeg közti differencia képezi a beszállásolt katona által fogyasztott áramot, melynek értékét aztán a város az üzemnek, vagy éppen maga az üzem előlegezze, illetve hitellezze s annak folyósítását a hadikárt megállapító bizottság révén a minisztertől kérelmezze. Ekként kezelve a kérdést, úgy véljük, hogy az igazságosan és méltányosan nyer elintéztést.

## A népfelkelési bemutató szemlék.

— A 18—24 évesek sorozása. —

Az 1892—1898. évben született összes népfelkelésre kötelezettek, kik tényleges katonai szolgálatot nem teljesítettek, folyó január hó 8 és 20 ika közt fognak bemutatási szemlére előállni.

Udvarhelyvármegyében a szemle a következő sorrendben fog megtartatni:

Január 10 ikén Parajdon.

12 ikén Székelyudvarhely városán.

12- és 13 ikén az udvarhelyi járás községei Székelyudvarhelyen.

15 ikén Oklándon, az oklándi járás községei.

18- és 19 ikén Székelykeresztúrt, a keresztúri járás községei.

Az a népfelkelési kötelezett, ki 15 ig behívást parancsot nem kapva, tartozik a lakóhelye szerint illetékes bemutató szemlebizottságnál valamely szemle upon jelentkezni.

## A város virilistái.

Székelyudvarhely város képviselőtestülete által delegált bizottság Soó Gáspár elnöke mellett a napokban tartott ülésében tárgyalta és állapította meg a város viriliseinek névsorát. A névjegyzék a következő:

Rendes tagok: 1. Fernengel Gyula 8036 85 K, 2. Biró Albert 4374 88 K, 3. Papp Z. Eadre 4471 66 K, 4. Ugrou Ákos\* 3833 82, 5. Szöllösi Samu 3466 20 K, 6. Ref. kollegium 1914 73 K, 7. Fábíán József 1885 K, 8. Imreh Domokos\* dr. 1804 K, 9. Flórián Bogdán 1614 43 K, 10. Dr. Horváth Károly\* 1515 94 K, 11. Koncz Ármu\* 1476 02 K, 12. Pál István\* 1476 02 K, 13. Hein Pál 1260 76 K, 14. Sükösd Miklós 1297 50 K, 15. Válcstik Ferenc\* 1039 06 K, 16. Sámson Lajos 912 K, 17. Ref. egyház 882 88 K, 18. Tassaly testvérek 848 15 K, 19. Róler és Gábor 846 59 K, 20. Csánády Zala\* 823 K.

21. Farkas és Forró 835 18 K, 22. Dr. Vass Lajos\* 755 60 K, 23. Dr. Hinléder F. Ákos\* 714 70 K, 24. Gáspár Balázs\* 708 48 K, 25. Tamás Albert\* 695 46 K, 26. Fekete Béni 695 K, 27. Sterba Ödön 686 46 K, 28. Szentí Bálint\* 638 44 K, 29. ifj. Ferenczi Ferencz 614 03 K, 30. Dr. Solymossy István\* 600 12 K.

31. Doák György 591 45 K, 32. Kovács Dániel\* 538 40 K, 33. Dr. Hinléder F. Ernő\* 577 28 K, 34. Páraián János 562 13 K, 35. Gönczi Lajos\* 558 10 K, 36. Dr. Lányi Imre\* 559 20 K, 37. Robonyi Adolf 552 56 K, 38. özv. Orbán Dénesné 545 20 K, 39. Tompa Árpád\* 540 20 K, 40. Dr. Demeter Károly\* 531 44 K.

Pótagok: Martinovits Szilárd (514 95 K), Barkóczi Albert, Ferenczi Károly, Tamás Balázs, Balási Ignác, Hartmayer Rudolf, Riemer Gusztáv, Orbán Balázs (397 95 K).

A bizottság Kálnoky Ferenczet, Szobeny Antalt, Hatky Miklós, Bodrogi Dénes, Ugrou Jánost, Kovács Dénes, Becsek Aladárt a virilis rendes tagok névsorából kihagyta, mivel választott képviselőtestületi tagságukat kívánták fenntartani.



## A villannyal takarékoskodni kell.

Székelyudvarhely város képviselőtestülete imént tartott közgyűlésében, a háború tartamára szabályrendeletileg korlátozta a magánháztartásokban a villany fogyasztását.

Eszerint azobánként egy drb 32 gyertya-szerű világítótestnél nagyobbbat égetni tilos. A nyilvános helyeken, mint kávéház, vendéglő, kereskedések, a belügyminiszternek ide vonatkozólag a napokban kibocsátott rendelete szerint is — az áramfogyasztást az eddiginek egyharmadára tartoznak csökkenteni.

A város képviselőtestületét határozata meghozatalában nemcsak mindnyájunk jól felfogott érdeke, a takarékoság, de a mindennél fontosabb közérdek: a villamos telep tehermentesítése és üzemi képességének fentartása vezette.

A tilalom ellen vétők 40 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel vagy 3 napig terjedő elzárással lesznek büntetve.

### Szántó Dénes és Farkass Laci.

Őt hőmpolygott határaink felé és védtelen határainkon át az orvul támadó oláh áradat. Leikünk reszkette elmerült fekete bubá és néma fájdalomba, amikor ezek a vad hordák a gyűzőlet vigyorításával, a pusztítás féktelen vágyával és a rablás kegyetlen indulatával megszállották a mi drága erdélyi földünk széles területeit. És megindult az Székelyföld. És vég nélküli karavánok haladtak tova a bizonytalanság szomorú útvesztőjén.

És ekkor érkeztek meg a 82-ösök a Székelyek. Mindig, minden fronton híros verekedők voltak, most, a mikor kicsiny szülőföldük határát jötték megtisztítani a gyűlölt, az utált ellenségtől, valóságos megrószálgáltak vad elszántsággal, halálkérésű és haláliszóró örülettel, reszkette a harcvágytól vetették megukat a harciba. Köszövény és tiszt, mind-mind esontfogadalommal kezdtek a szép, a rettenetes, a nagy és dicső munkához. Utjuk diadalut volt. Robbantott hidak, beomlott házak, füstölő romhalmozok és megrettenő, futó ellenség jelezték utjukat. Tulcérvel szemben állottak fel az ország határánál, egymagukban egy egész hadsereggel vették fel a küzdelmet és megállították az ellenséget, sőt Tömösnél oldalra is vették. Aztán megkapták a parancsot a visszavonulásra, mert a stratégiai érdek ezt parancsolta. Fájó szívvel, megrendülve engedelmeshkedtek. S amíg megtörtént a hadsereg felvonulása, csak vármegyő elesett, oláh kézre került Székelyudvarhely, és az oláh vitések már Segesvárt fenyegették. És ekkor mi indultunk neki. A vitez németek Vöröstoronynál megoldalták a diadalmi mámorban örjögő oláhokat és megverték, a cenztrumban pedig a 82-ösöknek adták ki a parancsot:

-- Előre!

Nem látott még világ ilyen verekedést. Tiszteres tulerővel szemben küzdöttek a 82-ösök, de ez mi csak e volt. Vörös fejjel, vörös kézzel, rohamot rohamra visszaverve küzdönek ezek a mi jó, a mi szeretett vitézeink. Megállítani lehet egy-egy pillanatra őket, de visszatarítani nem! Az oláh csorda megtorpan, s a következő perczben már ész nélkül fordul és fut ki, haza, itt hagyva minden ábrándját, minden vágyát. Az örök igazság diadalmát ál.

De a fényes diadalnak nagy ára van. Sok székely szív dobbant utolsó az édes haza védelmében és sok anya, feleség, menyasszony szívébe markolt bele a fájdalom.

Pálónál elesett Farkass Laci, az ojtosi-szoroznál 3 s a n t h á Dénes, mindkettő szeretett, dédelgetett vitez hadnagya a 82-ösöknek. Szántó Dénes 1913-ban a székelyudvarhelyi főreáliskolában, Farkass Laci 1914-ben a ref. kollégiumban tett érettségit, s ahogyan lerázták az iskola porát, szent lelkesedéssel magukra öltötték a csuka-szürke ruhát. Mindketten az orosz fronton súlyos sebet és vitésségi érmet szereztek, a felgyógyulásuk után lobogó lelkesedéssel vonultak be, mert most egyenesen az oláhok ellen kellett meüni...

Két derék fia, nemcs szívű, igaz vitést airtunk bennük, és emlékeket kegyelettel megőrizzük. Az ők vitézségük, melyet életükkel pecsételtek meg, adta vissza Erdélyt nekünk.

## Uj ötven és egykoronás.

Az új egy- és ötvenkoronás bankjegyek ehéten kerültek bár korlátozott számban, forgalomba. A vonatkozó renDELETEH mellékelt hirdetés szerint az Osztrák Magyar Bank az ötvenkoronás bankjegyeket deczember 18-án, az egykoronás papirpénzt pedig deczember 21-én bocsátotta ki. Az ötvenkoronás bankó 1914. január 2-áról keltezett, 160

milliméteres széles és 100 milliméteres magas. A jegykép mindkét oldalán a felületnek körülbelül háromnegyed részét foglalja el. A fennmaradó negyed rész csak vízjellel van ellátva. A magyar szövedő oldal kékszíntű, a szövedő jobbnegyed alul a magyar szent korona országainak tarkán nyomtatott címorét ábrázolja, fölötté az érték megjelölés: ötven korona olvasható. A jegy többi részén tojásdad alakba női fej van keretben. — Az egykoronás papirpénz 1916. deczember 1-én kelt, 113 milliméteres széles és 68 milliméteres magas. Az előlap felső felében két diszítéssel körülvett oszményi arc látható, melyeket egy Merkur-pálca választ el. A pálca középső részét vörös alapon fehér 1-es szám fedi. A vörös színben nyomtatott, ábrákkal diszített rész a jegy első szegélyéig alapszínként folytatódik. A jegy első részét baloldalt a német, joddoldalt a magyar szöveg tölti ki.

## HIREK.

Székelyudvarhely, jan. 6.

### Egy székely aransarkantus.

Közében a friss keletű tanítói diplomával mondott pár évvel ezelőtt búcsút a székelykereszturi tanítóképzőintézetnek a pelyhesedő állu, ifju, sudár alakú Vén Zoltán tanítójelölt. Mint annyi sok más végzett ifju — telve ábrándokkal a megnyitott életpálya iránt — keresett állást s kapott is a velünk szomszédos Marostordamegyében. Alig nyitja meg az iskola kapuját, mondhatni alig ismerkedik meg az iskola légkörével és mennie kellett. Más mezőkre hívta el a haza iránti köteleesség. Üresen maradt az iskola. A falu kis tanuló csak néha-néha kaptak hirt az ő jó tanító bácsijukról. Örültek, hogy él és dicsőséggel él.

Gyorsan röpültek a hónapok a harcok teljében kiut a csatamezőkön s a közönséges szürke gyalogosból altiszt, zászlós és hadnagy lesz. Egyéniségéből kialakul az, ami akkor szokott az emberek némelyikéből kitörni, midőn valódi helyét és rendeltetését az élet szövevényes útjain megtalálta. A haza iránti köteleesség lelkiismeretes teljesítése katonai talentummá avatta és sürűn aratta a kitüntetések különböző fajait s ma egész hosszú sor csillogó kereszt és hadi érem díszíti a hazáért tenni kész férfi kebelét.

Mindenik kereszt és érem a hadi érdem egy-egy dicsőségéről beszél és mily bravuros tényeknek kellett megelőzniök a kitüntetések hosszú sorozatát, míg a tehetség helyet követelt magának.

A csillagokból is hullott a mentére. A 24 éves ifju főhadnagy lett.

A múlt évi deczember 30-ika pedig bekoronázta az ifju tanító főhadnagy eddigi kitüntéseit. A megkoronázott IV. Károly felséges király a mágnás hősök sorában Szent István kardjával a derék hős vállát is megérintette s ezzel őt aransarkantus lovaggá avatta.

A hős tanító a harctérről sietett a lovaggá avatás szertartására egyszerű hadi szürke daróc ruhában — és mint lovag tért vissza a vezérkarhoz, hol most a harcok vezetésében segítkezik tábornokainak.

Megemlékeztünk az aransarkantus lovag tanítóról s tettük ezt nem köteleességszerűen, hanem bensőséges örömmel, mert ez az ifju vármegyénk egyik neves intézetében nyerto neveltetését s dicső tetteiből egy-egy sugár visszaverődik ide a székelykereszturi tanítóképzőre is. —1.

**Vizkereszt.** A katolikus egyház ősi ünnepe, mely a hívők előtt annyira kedvelt házaszentelési szertartást hozza magával. A házak szentelése városunkban az idén ma és holnapra van törvébe véve és Szabó János hittanár, Fazakas Gáspár tanár, valamint Rácz József lelkész végzik segédletekkel.

**A koronázás ünnepét** Székelyudvarhely város közönsége a nagy jelentőségéhez méltóan ünnepelte meg. A hivatalok és magánházak lobogódiszt öltöttek, a hivatalokban szünap volt, a kereskedések zárva voltak s az egyházak templomaiban tartott istentiszteleteken a hatóságok testületileg megjelentek és szállt fel a hő ima az egek urához fiatal királyunkért és a haza boldogságáért.

## Kérelem a közönséghez.

Mivel a közönség ügyes-bajos dolgal elintézésékor még mindig nem veszi figyelembe a már korábban közzétett tájékoztatót, a polgármester újra azzal a kérelemmel fordul a közönséghez, hogy a háborús állapot miatt felzaporodott hivatalos teendőkre tekintettel, kérelmével és panaszával a város alkalmazottjait csakis mindennap délelőtt 11—12 óra között sziveskedjék felkeresni és pedig: *közlelmenési, rekvirálási s más közlelmenési és ipari segélyezési, háborús segélyezési* ügyben Soó Domokos tanácsnokhoz; — *katonai, hadisegély, mezőgazdasági* ügyekben Lakatos Tivadar tanácsnokhoz; — *katonai felmentési, hadi kár s jogi tanácsadási* ügyekben dr. Pál Ernő városi főügyészhez; — *iskolai, kisdobozóadi, bisonyitvány kiállításai, leltározási* ügyekben László Albert aljegyzőhöz; — *ipari, betegsegélyezési, szegénysegélyezési, életben lételt igazolási* ügyekben Benedek Géza gyakornokhoz, kinél kell eszközölni a marhalevél átírásokat is; — *katonai beszállásolási, rendőri, uttevél- és cselédügyekben* Szakáts Zoltán főkapitányhoz; — *adó-, illeték- és közmunkaügyekben* Simó Mátyás pénztárnokhoz; — *építészeti ügyekben* Lendvay Imre városi főmérnökhöz.

## Közérdekű rendeletek.

Örleli igazolvány nélkül senki sem örölhet, a közönség az örleli igazolványt az örlel előtt Soó Domokosnál mindig délelőtt 11—12 óráig váltsa ki.

\*

A termelő a tengeri készletéből annyit amennyi saját hazi és gazdasági szükségleteinek megfelelő felhasználhat, a többi zár alá vétetik s azzal a tulajdonos nem rendelkezik, hanem, mivel az rekvirálva van, a haditermény részvénytársaságnak beszolgáltatandó. Udvarhelyvármegye alispánja intézkedése folytán a tengeri rekvirálása elrendeltetett s így Udvarhelyvármegye területére vásárlási igazolvány nem adható ki. Érdekeltek felvilágosítást Soó Domokos v. tanácsnoknál kaphatnak.

\*

Minden malom vállalat, kereskedelmi, vámörölő, gazdasági stb. malom, a mely vámörölést végez (értve az örlel alatt a darálást, zuzást és a termények bármely módon való feldolgozását is), az örletöktől a törvényhatóság által megszabott határon belül rendelt vám százalékát, üzemi helyiségében feltűnő helyen kifüggesztetni és azt minden egyes örletető fölé szemben alkalmazni köteles. A mely malomvállalat e rendelkezésnek nem tesz eleget, minden kártérítés nélkül az üzemi folytatásától eltiltható s azon kívül 6 hónapig terjedhető elzárással 2000 korona pénzbüntetéssel sújtható.

**Erdélyrészi visszatelepítő bizottság.** A kormány ama erdélyrészi vármegyék területén, a melyeknek lakossága a román betörés következtében lakóhelyét elhagyni volt kénytelen, a termés betakarításának és a jövő évi termés előkészítésének irányítására s általában a lakosság visszatelepítésével s a gazdasági élet megzavart rendjének helyreállításával kapcsolatos földadatok helyszíni intézésére Erdélyrészi Visszatelepítő bizottság elnevezés alatt külön bizottságot szervezett, a mely a földmivelésügyi miniszterium kolozsvári kirendeltségének vezetése alatt áll. A bizottság földadata, hogy a földmivelésügyi minisz-

teről és a belügyminiszteről kapott fölhatalmazás keretében a közigazgatási hatóságok útján a törvényhatósági gazdasági munkabizottságok és a mezőgazdasági intéző bizottságok körreménykedésével mindazokat az intézkedéseket megtegye, amelyek szükségesek és amelyek egyébként törvény vagy rendelet alapján a földművelésügyi vagy a belügyminiszter hatáskörébe tartoznak.

**As új záróra.** A kormány rendeletet tett közzé a nyilvános étkezők, szórakozóhelyiségek, vendéglők, kocsmák, italmérők, elárúsítóhelyek, üzletek, színházak, kávéházak zárórájáról és a túlzóanyagokkal való takarékoságáról. Vidéken *éjjeli tizenegy óráig* a vendéglőket, kocsmaikat, italmérőket mindenrendű elárúsító helyet, nem szabad nyitva tartani és reggeli öt óra előtt nem lehet kinyitni.

**Ujvívi ajándék.** A közönséget, már mint a dohányzó közönséget, azóval az egész várost, ujév első uspján nagy öröm érte: megjött a várva-várt, a gondüző, a — dohány. Az év első napján nehéz köd ereszkedett le a városra, melyből sűrű esőcseppek sajtolódtak ki, utcahosszat terjengő fár folyt a járdán, uttesten, azonban ez távolról sem volt gát, hogy a közönség hatalmas sorokban össze ne verődjék a Kossuth-utcában. Nem képzelhető el ünnepegy, mutatvány, melyért a jó, jámbor, nikotinra vágyó nép ilyen áldozatot hozott volna, magát erővel agyonáztatta és agyontapostatta volna, mint éppen a dohányért. Három hónapja, az oláh invázió óta, várta a dohányos közönség ezt a jeles pillanatot, a mely most ujévi ajándékként megérkezett. A dohánytözsde előtt csendőrség tart rendet, a közönség ott szorong hegyén-hátán kora reggeltől késő estig, kitartóan és a kegyetlen megpróbáltatások után a ki bejuthat, boldogan, mosolygó arczal távozik, kezében a zsákmánnyal, a Drágával. Dohány, szivar úgy látszik van bővíben, mert a dohány árulás egész héten tartott a remény van rá, hogy a jövő héten is tartani fog.

**A lisztkönyvecskék felülbélyegzése.** Mindazok, akik lisztkönyvecskével bírnak, f. hó 7-ikétől 11-ikéig, naponta délelőtt 11—12 közt érvényesítés végett Soó Domokos tanácsosnál mutatassák be.

**Liszt érkezik.** A város lisztje újra megfogyatkozott, sőt helyen-közzel a hiány fölötté érzékenyen érinti a közönséget. Mi a kormányzat minden intézkedését tisztelettel fogadjuk a ha Székelyudvarhely részére a liszt kontingenst le is szállították, szükséges, hogy ez a leszállított mennyiség kiszolgáltassás. Mígyni és élni akarunk azért a célért, ha kell, koplalunk is. Bár kétségtelen, hogy a redukált lisztmennyiség még nem jelenti a koplalását, bár az lemondás és önmegtartás is. Am ha kell, megteesszük azt is. De mégis meg kell jegyeznünk valamit. A vidék ezeldt is, a most az oláh járás után is, dusabban és jobban élt, mint a város, minnek oka egyszerűen abban áll, hogy a jó vidék, melynek megtermett a maga gabonája és az iden különösen jól termett meg, pénzösségben élve, nem szorul rá az oláhjárás által megkimélt készletét piacra hozni. Tehát a város polgársága ismét a rövidobbet kuzza, az a polgárság, mely súlyos ipari és háborus munkát végez. Csak nem régiben látott napvilágot Hinderburgnak a német kancellárhoz intézett levele, amelyben az ipari munkásság jobb ellátását sürgeti, mert „a nemzet léte vagy nemléte érdekében vívott harcban döntő jelentőségű az ipari munkásság élelmezése!” A falvakon most folyik a készletek feltárása a azt teljes szigorral kell végrehajtani, hogy a város is hozzá jusson az öt megillető lisztmennyiséghez, amely bármily kevés is legyen is, olegerdő lesz, ha mindenki pontosan és idejében fogja megkapni. Addig is azonban, míg a készletek eőkörülnek, s így a város megfelelő mennyiséghez jut, az alispán intézkedése folytán a nagykiindai gőzmalom Székelyudvarhely, a kereszturi és parajdi járások részére 3—3 kocsai rakomány lisztet utnak indított, a mi rövidesen megérkezik a hiányon egy időre segítve lesz. Addig pedig csak türelem.

**Közgyűlés a városházán.** Székelyudvarhely város képviselőtestülete az ó év utolsó napjának délutánján Dr. Majláthy Miklós polgármester elnökletével közgyűlést tart. A közgyűlés tudomásul vette a polgármester 1915. évről szóló jelentését s egyes alapok zárazamadását. Egy pár bérleti szerződést névszerinti szavazással elfogadtak, s a tisztviselők beszerzési segélyét az eddigi alapon elintézték. A vámbivatali személyzet háborus segélyét a közalap terhére megállapították. A virilisek névsorát tudomásul vették. A háztartási alaphól a pótladók be nem folyása következtében előállott 67000 K hiány elevevesztetésére akként határoztak, hogy 47 ezer K-t más alapok készletéből kölcsönvesznek, míg a mintegy 20 ezer koronát kitevő háborus kiadások megtérítését a miniszteről kérelmezik. Ezután az egyes bizottságokat alakították meg. Így az *állandó választmányba* megválasztottak: Ugron János, Dr. Váentsik Ferencz, Bartók István, Zakor József, Szakáts Gyula. A *pénzügyi bizottság* tagjai lettek: Ugron János, Sebesi János, Dr. Paál Árpád, Dr. Váentsik Ferencz, Papp Z. József, Becsek Aladár, Szakáts Gyula. *Jogügyi bizottságba* megválasztottak: Sebesi János, Dr. Paál Árpád, Dr. Váentsik Ferencz, Dr. Horváth Károly, Dr. Hinfelder Ákos. *Gazdasági bizottság tagjai*: Ugron Ákos, Pap Z. József, Hlatky Miklós, Kovács Domokos, Szabó István, Dr. Váentsik Ferencz, Simó János. *Építés szabályozó bizottság* tagjai lettek: Ugron János, Sebesi János, Dr. Paál Árpád, Dr. Imreh Domokos, Soó Gáspár, Becsek Aladár, Kovács Dénes. *Színügyi bizottságba* megválasztottak: Ugron János, Sebesi János, Tamás Albert, Soó Gáspár, Tompa Árpád, Dr. Haan Béla, Dr. Váentsik Ferencz, Csorfy Zsolt, Becsek Aladár. A választások megejtésével a gyűlés véget ért.

**A nikkell 20 filléresekről** úgy szól a rendelet, hogy a mult év utolsó napjával kimennek forgalomból, holott tulajdonképen csak akkor jöttek igazán forgalomba. Az eldugott nikkell 20 filléresek haláluk hírére vékaszámbra kerültek elő s nem eshetik szemminemű fizetés meg ezen egység nélkül. Amint a jó vidék a pótlott forgalomba bocsátotta, egyben nagy ügyeletet is fejt ki, hogy nehogyan valahogyan vajegy visszakerüljön, mert hát a huszas nikkellnek haragszoltak. Az aggódók meggyugtására közöljük, hogy e pénznemet a bankok és adóhivatalok még egy negyedévig beváltják, tehát a kézzel-lábbal való tllakozásnak egyelőre még nincsen meg az időzerűsége.

**Az újraoltási bizonyítványok kiadása.** Székelyudvarhely városban az újraoltásokat a mult héten fejezték be. Most a város polgármestere felhívja az újraoltottakat, miszerint az újraoltási bizonyítvány átvétele végett f. hó 11-ikén d. e. 8—12-ig és délután 3—5 ig az oltási helyiségekben jelenjenek meg. Mindazok, kik bizonyos gátló okokból az oltásban nem részvéltek, ezen a napon szintén jelentkezzenek, hogy az oltás eszközhöz kerüljen.

**Halálozás.** Özv. id. Gyarmathy Sándorné született Nozák Lujza életének 70-ik évében f. hó 1-én elhunyt. A megboldogultban övéi özetlen, nemes szívű nőt veszítettek. Eméke legyen áldott.

Nagy Pál peteki köjegyző életének 31-ik, boldog házasságának 4 ik évében decz. 31 ikén jobblétre szenderült. Derék, tevékony ember távozott a megboldogultban. Halklát neje Szabados Mária és gyermekei, ugyazintén számos rokongyászolja. Pihenése legyen csendes.

Hegyi Erzsike Hegyi Péter peteki ref. lelkes, egyházmegyei főjegyző és neje Gyarmathy Mariska kedves leánya, nyolcz éves korában, f. hó 3-ikán elhunyt. Nem a virágnak fáj, ha válik az ágtól.

Jakab Antal ny. máv. főraktárnok életének 67-ik, boldog házasságának 38-ik évében f. hó 4-ikén jobblétre szenderült. Derék közbecsülésnek örvendő ember távozott az élők sorából. Neje Vargyasi Éve gyermekeivel és számos rokonnal gyászolja.

**Köszönet nyilvánítás.** A következő sorok közlésére kertes föl: Feledhetetlen éden anyák elhunyta alkalmával tanusított részvétükért ez uton mondunk köszönetet. A Gyarmathy család.

**Cukor és petroleum.** Nemcsak a város, de az egész megye közönségét az utóbbi időben rendkívül érzékenyen sújtotta a cukoruk és a petroleumnak a piacról való teljes kimaradása. A megye alispánja jóllehet már hetekkel korábban mindkét szükséglet czikkért befizetett egy jelentékeny összeget, az áru a vasuti szállítás körül előállott nehézségkért csak nem érkezett meg. Ez készítette aztán az alispánt, hogy a hadseregparancsnoksághoz forduljon, kérvén az áru leszállításának lehetővé tételét. A hadseregparancsnokság a kérést a legnagyobb előzékenységgel intézte el, s így alapos a remény, hogy közönségünk 1—2 héten belül 7 waggon cukorhoz és 4 waggon petroleumhoz jut s a nagyon érzett hiányon segítve lesz.

## KÖZGAZDASÁG.

As udvarhelyvármegyei gazdasági egyesületől

### Felhívás.

(1—1917.) Mindazon gazdákat, kiknek borjúl a nyár folyamán a szütyulyában legeltek, felhívjuk hogy a fű és pásztorbér második felét — tagok 5 K t, nem tagok 6 koronát díbként — fizessék be az egyesület titkári hivatalában. *As elnökség*

**Birtokosok adóelengedése.** A m. kir. pénzügyminiszterium 90347—1916. sz. rendelete értelmében adóelengedésben részesülhetnek azon birtokosok, kik birtokaikat hasznobérbe adták, de a hasznobérlő a bérletet elhagyta a gazdakártalanítása nélkül s a gazda a háborus viszonyok miatt birtokát saját erejéből meg nem művelhette és ezen körülményt a községi előljáróság és a vármegyei gazdasági egyesület igazolja. Bővebb információt a gazdasági nyelet titkári hivatalánál lehet szerezni.

**Rokkantak elhelyezése.** Mindazon magánosokat, hivatalokat, erkölcsi testületeket, s kik a háboruban megrokkantakat ohajtanak egy vagy más minőségben — szolga, díjnok, gazdasági segéd stb. — alkalmazni, ily irányu megkeresésüket a gazdasági egyesület titkári hivatala Kossuth-utca 38. díjtalanul közvetíti.

**A nemesített vetőmagvak haszná.** A növény nemesítő intézet közzétett értesítése szerint azon gazdaságok közül, melyek Sécács-féle nemesített búzát vetettek az elmúlt 1916 ik évben a holdankénti termés többlet 36 gazdaságban 100 kg on alul maradt, 64 ben a többlet 100—200 között, 43-ban 200—300 kg. között, 45 ben 300—400 kg. között, 27 ben 400—500 kg. között, 12 ben 500—600 kg. között, 11 ben 600—700 kg. között, 4 ben 700—800 kg. között, 2 ben 800—900 kg. között nagyobb volt, mint az illető vidéken termelni szokott buza termése; a mely eredmények kétségteleül bizonyítják a nemesített vetőmagvak alkalmazásának nagy fontosságát.

### Központi szövetkezeti szeszfőző.

Vármegyénk gyümölcs- és szőlőtermelő birtokosainak figyelmét ez uton is felhívjuk a vármegyei egyesület azon aközletjára, mellyel vármegyék területén egy szövetkezeti szeszfőző központ létesítését ohajlja megvalósítani.

Legalább 30000 K tőke leszen e célra szövetkezeti uton összehozandó. Hogy a kisüstök elrequirálása után mennyire szükséges egy ily szeszfőző felállítás, annak megítélését a gazdaközönségre bizzuk, itt egyelőre csak annyit, hogy ez alkalmat elszalasztva, a közönség teljesen kiszolgáltatva lenne egyes magánvállalkozóknak, a kik pedig nem a közérdek, de a saját anyagi boldogulásuk eszközevé tennék ez intézményt is.